

Vallagsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 33 motionsyrkanden som rör vallagen (2005:837) från allmänna motionstiden 2006 och 2007. I motionerna finns yrkanden rörande valkretsar, elektroniska röstningsförfaranden, utformningen av valsedlar, distribution av valsedlar, registrering av kandidater, utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen, funktionshindrades möjligheter att delta i val samt förbud mot vissa opinionsundersökningar.

Utskottet avstyrker samtliga motioner med hänvisning främst till Grundlagsutredningens arbete.

I betänkandet finns en reservation (v).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Pågående utredning	5
Utskottets överväganden	7
Valkretsar	7
Elektroniska röstningsförfaranden	10
Utförningen av valsedlar	12
Distribution av valsedlar, m.m.	14
Registrering av kandidater	17
Utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen	19
Funktionshindrades möjligheter att delta i val	22
Förbud mot vissa opinionsundersökningar	24
Reservation	26
Funktionshindrades möjligheter att delta i val, punkt 7 (v)	26
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	27
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Valkretsar

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K296 yrkandena 1 och 2, 2006/07:K313, 2006/07:K333, 2007/08:K240, 2007/08:K253, 2007/08:K345 och 2007/08:K353.

2. Elektroniska röstningsförfaranden

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K248 och 2007/08:K233.

3. Utformningen av valsedlar

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K234, 2006/07:K294 yrkande 1, 2006/07:K337, 2006/07:K338 yrkande 1, 2006/07:K339, 2006/07:K364, 2007/08:K243, 2007/08:K323 och 2007/08:K333.

4. Distribution av valsedlar, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K276 yrkandena 1 och 2, 2006/07:K294 yrkande 2, 2006/07:K338 yrkande 2, 2007/08:K264 och 2007/08:K390.

5. Registrering av kandidater

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:K274 och 2007/08:K313.

6. Utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen

Riksdagen avslår motion 2007/08:K388 yrkandena 1–3.

7. Funktionshinderades möjligheter att delta i val

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:U232 yrkande 9 och 2006/07:So382 yrkande 10.

Reservation (v)

8. Förbud mot vissa opinionsundersökningar

Riksdagen avslår motion 2006/07:K308.

Stockholm den 4 mars 2008

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Henrik von Sydow (m), Morgan Johansson (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Stefan Tornberg (c), Yilmaz Kerimo (s), Mauricio Rojas (fp), Helene Petersson i Stockaryd (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Anna Bergkvist (m), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Annie Johansson (c) och Mikael Johansson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas 33 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2006 och 2007 som rör vallagen.

Bakgrund

En ny vallag trädde i kraft den 1 januari 2006, som ersatte den gamla vallagen från 1997.

Den nya lagen har inneburit bl.a. att det lokala ansvaret för genomförande av val samlats hos kommunerna. Motsvarande ekonomiska resurser har överförts till kommunerna från staten. Vidare har rätten att brev rösta permanentats för väljare som befinner sig utomlands. Möjligheterna att rösta genom bud har utvidgats. Samtidigt har säkerheten vid röstning stärkts, såväl vid röstning genom bud som då väljarna röstar själva. Kraven har skärpts på kommunerna att ordna vallokaler och röstningslokaler som är tillgängliga för funktionshindrade väljare.

Förslaget till ny vallag behandlades av utskottet i betänkande 2005/06: KU9.

Pågående utredning

Grundlagsutredningen har enligt sina direktiv (dir. 2004:96) att göra en utvärdering och översyn av hela valsystemet. Av central betydelse vid en sådan översyn är enligt direktiven valkretsindelningen vid val till riksdagen. Det står enligt direktiven kommittén fritt att i samband med översynen av valsystemet förutsättningslöst pröva frågor om ändring av den nuvarande valkretsindelningen vid val till riksdagen. Som utgångspunkt för uppdraget gäller att valkretsarna bör vara geografiskt sammanhängande och att deras gränser inte bör skära kommun- eller länsgränserna. I kommitténs uppdrag ingår att se över personvalets utformning. Kommittén bör beakta vilken effekt en ändrad valkretsindelning kan komma att få på personvalsinslaget i valsystemet. Systemet med utjämningsmandat syftar enligt direktiven till att uppnå den riksproportionalitet som har ansetts önskvärd, men innebär samtidigt att sambandet mellan t.ex. en av väljaren avgiven personröst och vem som blir vald riskerar att bli otydligt. Utredningen skall därför göra en översyn av systemet med utjämningsmandat. Kommittén bör förutsättningslöst utvärdera hur valsystemet har påverkat demokratins funktionssätt och pröva vilka förändringar av valsystemet som kan vara önskvärda.

Det står kommittén fritt att pröva även andra valfrågor som rör eller har anknytning till valsättet samt valfrågor som rör eller har anknytning till den kommunala demokratin.

Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2008.

Utskottets överväganden

Valkretsar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett antal motioner (m, c, fp, kd) om valkretsar. Utskottet anser att resultatet av Grundlagsutredningens arbete bör avvaktas.

Motionerna

I motion 2006/07:K296 yrkande 1 och 2 av Hans Wallmark m.fl. (m) begärs en komplettering av vallagen med en bestämmelse som ska motverka att gränserna mellan riksdagsvalkretsar och landstingsvalkretsar inte är synkroniserade. Vidare begär motionärerna att det ska göras en översyn av valkretsindelningen i Skåne län. Motionärerna anför att det finns bestämmelser om samordning av gränserna för landstings- och kommunvalkretsar, men att det saknas bestämmelser om samordning mellan riksdags- och landstingsvalkretsar. Vidare anför motionärerna att i Skåne omfattar länets norra och östra valkrets hela före detta Kristianstads län medan länets västra valkrets omfattar åtta kommuner i före detta Malmöhus län. Vid indelningen i landstingsvalkretsar har kommuner från såväl västra riksdagsvalkretsen som norra och östra valkretsen hamnat i samma valkrets. Samma oklara indelning har enligt motionärerna skapats i sydöstra Skåne. Enligt motionärerna skapar ett sådant förhållande förvirring hos väljarna.

I motion 2007/08:K240 av Johan Linander (c) och motion 2007/08:K353 av Hans Wallmark (m) yrkas ett tillkännagivande för regeringen om att Skåne län bör bli en riksdagsvalkrets. Båda motionärerna framhåller att hela Skåne sedan 1997 bildar ett enda län.

I motion 2006/07:K333 av Cecilia Widegren m.fl. (m, c, fp, kd) framhålls att riksdagen som sin mening bör tillkännage för regeringen att namnet Skaraborg bör återinföras för valkretsen Västra Götalands läns östra. Motionärerna anser att det för skaraborgarna skulle kännas mest naturligt om Skaraborgspolitiker benämnde sig så och att detta även skulle leda till att väljarna lättare kan identifiera sina riksdagsledamöter.

I motion 2006/07:K313 och motion 2007/08:K253 av Else-Marie Lindgren (kd) begärs ett tillkännagivande om en översyn av valkretsindelningen i Västra Götalands län. Motionären anför att beräkningar visar att det är genomförbart med en ändrad valkretsindelning i Västra Götalands län och att det inte föreligger något hinder mot att genomföra en förändring.

I motion 2007/08:K345 av Hans Wallmark (m) begärs ett tillkännagivande om att det ska bildas en särskild valkrets för utlandssvenskar. Motionären anför att utlandssvenskarna är en del av den svenska samhälls-

gemenskapen och att det är viktigt att detta får komma till uttryck i det demokratiska arbetet. Enligt motionären är valdeltagandet bland utlandssvenskar alltför lågt. Att införa en egen valkrets för utlandssvenskar skulle enligt motionären kunna öka utlandssvenskarnas engagemang i den svenska politiken.

Gällande regler, m.m.

Valkretsarna vid val till riksdagen är reglerade i vallagen. Enligt 4 kap. 2 § är vid val till riksdagen landet indelat i följande valkretsar:

1. Stockholms kommun,
2. Stockholms läns valkrets (Stockholms län med undantag av Stockholms kommun),
3. Uppsala län,
4. Södermanlands län,
5. Östergötlands län,
6. Jönköpings län,
7. Kronobergs län,
8. Kalmar län,
9. Gotlands län,
10. Blekinge län,
11. Malmö kommun,
12. Skåne läns västra valkrets (Bjuvs, Eslövs, Helsingborgs, Höganäs, Hörby, Höörs, Landskrona och Svalövs kommuner),
13. Skåne läns södra valkrets (Burlövs, Kävlinge, Lomma, Lunds, Sjöbo, Skurups, Staffanstorps, Svedala, Trelleborgs, Vellinge och Ystads kommuner),
14. Skåne läns norra och östra valkrets (Bromölla, Båstads, Hässleholms, Klippans, Kristianstads, Osby, Perstorps, Simrishamns, Tomelilla, Åstorps, Ängelholms, Örkelljunga och Östra Göinge kommuner),
15. Hallands län,
16. Göteborgs kommun,
17. Västra Götalands läns västra valkrets (Härryda, Kungälv, Lysekils, Munkedals, Mölndals, Orusts, Partille, Sotenäs, Stenungsunds, Strömstads, Tanums, Tjörns, Uddevalla och Öckerö kommuner),
18. Västra Götalands läns norra valkrets (Ale, Alingsås, Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda, Herrljunga, Lerums, Lilla

Edets, Melleruds, Trollhättans, Vårgårda, Vänersborgs och Åmåls kommuner),

19. Västra Götalands läns södra valkrets (Bollebygds, Borås, Marks, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamns kommuner),

20. Västra Götalands läns östra valkrets (Essunga, Falköpings, Grästorps, Gullspångs, Götene, Hjo, Karlsborgs, Lidköpings, Mariestads, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholms, Töreboda och Vara kommuner),

21. Värmlands län,

22. Örebro län,

23. Västmanlands län,

24. Dalarnas län,

25. Gävleborgs län,

26. Västernorrlands län,

27. Jämtlands län,

28. Västerbottens län, och

29. Norrbottens län.

Enligt 4 kap. 5 § första stycket vallagen ska vid val till landstingsfullmäktige landsting delas in i valkretsar. I 4 kap. 7 § vallagen stadgas att om en kommun delas in i två eller flera valkretsar för val till landstingsfullmäktige och om kommunen är indelad i valkretsar för val till kommunfullmäktige, ska gränsen för en valkrets för val till landstingsfullmäktige sammanfalla med gränsen för en valkrets för val till kommunfullmäktige. Av 4 kap. 8 § första stycket framgår att indelningen i valkretsar ska beslutas av landstingsfullmäktige. För att gälla ska beslutet vara fastställt av länsstyrelsen. Av 4 kap. 13 § följer att kommunfullmäktige ska besluta om indelning i valkretsar vid val till kommunfullmäktige och att beslutet för att gälla ska vara fastställt av länsstyrelsen.

I 5 kap. 4 § andra stycket vallagen anges att de som inte är folkbokförda på någon fastighet eller inte är folkbokförda här i landet ska tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till ett visst valdistrikt men det finns en uppgift om i vilken kommun de senast varit folkbokförda, bestämmer länsstyrelsen i vilken röstlängd de ska tas upp.

Grundlagsutredningen har enligt sina direktiv att göra en översyn av valkretsindelningen vid val till riksdagen. Det står enligt direktiven kommittén fritt att i samband med översynen av valsystemet förutsättningslöst pröva frågor om ändring av den nuvarande valkretsindelningen vid val till riksdagen.

Tidigare behandling

Frågan om byte av namn på valkretsar i Västra Götalands län har tidigare behandlats av utskottet i betänkandena 2000/01:KU7, 2001/02:KU8, 2003/04:KU13 och 2005/06:KU5. Utskottet har avstyrkt bifall till motionsyrkandena.

Vad gäller valkretsindelning har utskottet senast behandlat motionsyrkanden om detta i betänkande 2005/06:KU9 Ny vallag. Utskottet konstaterade då att frågan om valkretsindelning faller inom ramen för Grundlagsutredningens direktiv och att beredningens arbete borde avvaktas. Motionsyrkandena avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att resultatet av Grundlagsutredningens arbete bör avvaktas och avstyrker därför motionerna 2006/07:K296 (m) yrkandena 1 och 2, 2006/07:K313 (kd), 2006/07:K333 (m, c, fp, kd), 2007/08:K240 (c), 2007/08:K253 (kd), 2007/08:K345 (m) och 2007/08:K353 (m).

Elektroniska röstningsförfaranden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår två motioner (m) om elektroniska röstningsförfaranden. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det nu inte finns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val.

Motionerna

I motionerna 2006/07:K248 och 2007/08:K233 av Mats Gerdau och Elisabeth Svantesson (m) begärs ett tillkännagivande om elektronisk röstning. Motionärerna menar att det finns skäl att utveckla och modernisera den svenska röstningsmetoden. Tekniken har utvecklats en hel del sedan det svenska valsystemet togs i bruk. Elektronisk röstning har enligt motionärerna den fördelen att det inte går att göra fel och att valresultatet bör gå att få fram betydligt fortare.

Gällande regler, m.m.

Av 7 kap. vallagen framgår att röstning sker på det sättet att väljaren tar en valsedel och lägger den i ett valkuvert som väljaren därefter försluter. Väljaren ska göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till en röstmottagare.

I förarbetena till vallagen (prop. 2004/05:163 s. 87 f.) anförde regeringen bl.a. att elektroniska röstningsförfaranden inte nu borde införas vid allmänna val. Frågan om att införa sådana förfaranden borde anstå till dess det finns tillräckliga erfarenheter av användning av elektroniska förfaranden vid lokala rådslag eller andra liknande aktiviteter där de säkerhets- och demokratiaspekter som aktualiseras vid ett val har kunnat bli föremål för en noggrann prövning och utvärdering. Regeringen förordade lokala försök med elektroniska rådslag och liknande arrangemang i samverkan med den centrala valmyndigheten. Kommunala rådslag, opinionsundersökningar och liknande arrangemang kan redan i dag genomföras elektroniskt. Så har också skett i flera fall, bl.a. i Kalix, Luleå och Sigtuna. För att möjliggöra elektronisk röstning vid lokala folkomröstningar krävs dock ändring av lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar. Av den lagen framgår nämligen bl.a. att omröstning ska ske med användning av röstsedlar. I den mån det aktualiseras önskemål om att vid lokala folkomröstningar använda elektroniska röstningsförfaranden, var regeringen beredd att ta de initiativ till lagstiftningsåtgärder som behövdes för att göra detta möjligt.

Tidigare behandling

Frågan om elektroniska röstningsförfaranden behandlades av utskottet i betänkande 2005/06:KU9. Utskottet anslöt sig till regeringens bedömning i propositionen att det då inte fanns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val.

Rapport från Valmyndigheten

Av en rapport från Valmyndigheten (rapport 2007:2 Kunskapsbank om elektronisk röstning) framgår bl.a. att regeringen har uppdragit åt Valmyndigheten att senast den 15 oktober 2007 lämna en rapport om uppbyggnaden av en kunskapsbank med erfarenheter från kommuner som använder elektronisk röstning vid kommunala rådgivande opinionsundersökningar. Valmyndighetens undersökning av erfarenheterna av e-röstning i kommunerna visar att det ännu inte finns tillräckligt underlag för att upprätta en kunskapsbank såsom det uttrycks i regleringsbrevet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det nu inte finns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val och avstyrker motionerna 2006/07:K248 och 2007/08:K233 (båda m).

Utformningen av valsedlar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett antal motioner (s) om partisymboler på valsedlarna samt en motion (fp) om tillägg till texten på valsedlarna. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning om partisymboler på valsedlarna och anser i övrigt att Grundlagsutredningens arbete inte ska föregripas.

Motionerna

Flera motionsyrkanden gäller frågan om det ska få finnas partisymboler på valsedlarna. I motionerna 2006/07:K234 och 2007/08:K243 av Susanne Eberstein och Agneta Lundberg (s), 2006/07:K294 (yrkande 1) av Christina Axelsson (s), 2006/07:K337 av Mikael Damberg (s), 2006/07:K338 (yrkande 1) av Eva-Lena Jansson m.fl. (s), 2006/07:K364 av Kenneth G. Forslund (s), 2007/08:K323 av Tommy Ternemar m.fl. (s) samt 2007/08:K333 av Tommy Waidelich (s) begärs tillkännagivanden till regeringen om att tillåta partisymboler på valsedlarna.

I motionerna anförs att det är lätt att blanda ihop valsedlarna och då råka rösta på ett annat parti än det man tänkt sig att rösta på. Detta kan särskilt gälla bl.a. personer som har nedsatt syn eller som lider av dyslexi. Att tillåta partisymboler på valsedlarna skulle motverka att väljare blandar ihop olika partiers valsedlar.

I motion 2006/07:K339 av Hans Backman (fp) yrkas ett tillkännagivande om ett tillägg till texten på valsedlarna. Motionären anför bl.a. följande. I de fyra senaste valen till riksdag, landsting och kommuner har använts valsedlar där väljarna haft möjlighet att kryssa för en kandidat på valsedeln. Det har visat sig att det finns väljare som inte har förstått sig på detta röstningsförfarande. Många väljare har haft den uppfattningen att om man inte kryssar för ett namn, så betyder det att man accepterar den ordningsföljd som står på valsedeln. Texten på valsedlarna har inte varit tillräckligt upplysande. På valsedlarna står: ”Du får bara markera en av dessa anmälda kandidater”. Texten bör kompletteras med följande tillägg: ”Om du inte vill kryssa en kandidat, sätt då ett kryss i denna ruta”.

Gällande regler

I 6 kap. 1 § vallagen anges att vid val används följande slag av valsedlar:

1. valsedlar med parti- och valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater,
3. valsedlar med enbart valbeteckning.

I 6 kap. 2 § vallagen anges att valsedlar som anges i 1 § 1 och 2 får förutom den information som framgår där innehålla

1. uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd,

2. uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

Valsedlar får också innehålla information som behövs för valadministrativa ändamål.

I förarbetena (prop. 2004/05:163 s. 82 f.) togs frågan om partisymboler på valsedlarna upp och regeringen anförde bl.a. att en särskild fråga som har aktualiserats när det gäller utformningen av valsedlar är om dessa ska vara försedda med partisymboler. Det finns i dag i och för sig inte något formellt hinder för partierna att förse sina valsedlar med symboler. Med tanke på det begränsade utrymmet på i varje fall namnvalsedlarna skulle detta dock möta praktiska problem. Dessutom skulle det även i sådana fall knappast vara möjligt att trycka valsedlarna annat än med svart färg. – Frågan om partisymboler på valsedlar har varit föremål för överväganden tidigare, senast i samband med tillkomsten av den nu gällande vallagen. 1993 års vallagskommitté diskuterade om symboler kan underlätta för dem som själva har svårt att tillgodogöra sig textinnehållet på valsedlarna och ansåg visserligen att symboler skulle kunna ha en sådan effekt beträffande partivalsedlar eller i de fall ett parti går fram med endast en lista och väljaren är beredd att acceptera partiets nomineringar, medan effekten i andra fall skulle bli högst begränsad (SOU 1994:30 s. 221 f.). Enligt 1993 års vallagskommitté måste utgångspunkten vara att varje väljare bör ta ställning inte bara till valet av parti utan också till vilka personer som ska representera partiet, varför värdet av ett system med symboler skulle bli förhållandevis begränsat. – Enligt kommittén skulle en ordning med partisymboler på valsedlarna vidare öppna möjligheter till missbruk av valsystemet. Dessutom skulle symbolerna, i varje fall på sikt, kunna förlora både särskiljningsförmåga och s.k. goodwill. Ett system som medger symboler på valsedlarna måste därför, enligt kommittén, förenas med regler som skyddar symbolerna även vid val. Någon helt tillfredsställande lösning för ett sådant registreringsförfarande kunde dock inte åstadkommas, enligt kommittén. – Slutligen skulle, enligt kommittén, en ordning med symboler på valsedlarna också medföra problem av rent teknisk art, vilket främst hänger samman med valsedlarnas storlek. Formatet skulle inte i alla fall medge ett tillräckligt utrymme, även om man minimerade det utrymme som finns för partibeteckning, kandidatnamn, val- och valkrets-beteckning, för att trycka en partisymbol. En ytterligare aspekt ansågs vara att partisymbolerna för att verka särskiljande borde tryckas i färg. – Sammanfattningsvis ansåg 1993 års vallagskommitté att värdet av att förse valsedlar med partisymboler inte uppvägs av de risker för missbruk och de kostnader som en sådan ordning skulle föra med sig. – 2003 års vallagskommitté har inte gjort någon annan bedömning. Regeringen anslöt sig till den ståndpunkten och ansåg att det inte borde införas regler om att valsedlar ska förse med partisymboler.

Tidigare behandling

I betänkande (1996/97:KU16) om förslaget till 1997 års vallag nämnde utskottet inledningsvis att det förekom att vissa lokala partier själva, utan att anvisade tryckerier anlätades, tryckte upp valsedlar. På dessa trycktes diverse symboler och logotyper som ska utmärka eller särskilja partinamnet. Såvitt känt hade emellertid ingen sådan valsedel bedömts som ogiltig. Utskottet delade emellertid regeringens uppfattning att det av både principiella och tekniska skäl var mindre lämpligt att införa regler för att underlätta möjligheten att trycka partisymboler på valsedlarna.

I betänkande 2003/04:KU13 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om valsedlarnas utformning och innehåll med hänvisning till arbetet som bedrevs av 2003 års vallagskommitté.

I betänkande 2005/06:KU9 anförde utskottet beträffande frågan om partisymboler på valsedlar att det anslöt sig till regeringens bedömning och avstyrkte motionsyrkanden om detta. Vidare avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att valsedlarna skulle förtydligas med avseende på personvalet med hänvisning till Grundlagsutredningens arbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte, vad avser frågan om partisymboler på valsedlarna, att det finns anledning att avvika från den bedömning utskottet tidigare har gjort. Utskottet avstyrker därför motionerna 2006/07:K234 (s), 2006/07:K294 (s) yrkande 1, 2006/07:K337 (s), 2006/07:K338 (s) yrkande 1, 2006/07:K364 (s), 2007/08:K243 (s), 2007/08:K323 (s) och 2007/08:K333 (s).

I Grundlagsutredningens uppdrag ingår att se över personvalets utformning. Utskottet anser att utredningens arbete inte ska föregripas och avstyrker därför motion 2006/07:K339 (fp).

Distribution av valsedlar, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner (s, fp, mp) om distribution av valsedlar, m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till att det pågående arbetet i Grundlagsutredningen bör avvaktas.

Motionerna

I motion 2006/07:K276 yrkande 1 och 2007/08:K390, båda av Gunnar Andrén (fp), begärs ett tillkännagivande om tillhandahållande av aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar i alla landets vallokaler med användandet av modern teknik. I motion 2006/07:K276 yrkande 2 av Gunnar Andrén (fp) begär motionären att den nya tekniken för att tillhan-

dahålla valsedlar ska prövas i 2009 års allmänna val till Europaparlamentet. Motionären anför bl.a. att partierna mycket lång tid i förväg måste besluta om vilka kandidater som ska ställa upp. Valsedlarna trycks 4–5 månader före valet. Händelser, t.ex. dödsfall, namnändringar, flyttningar, som inträffar efter tryckningen av valsedlarna kan inte beaktas. Det ankommer på partierna att se till att det finns valsedlar med kandidatnamn vid röstningsställena. Särskilt vid förtidsröstning finns ofta endast partivalsedlar utan namn tillgängliga för väljaren. Det finns en tekniskt enkel möjlighet att distribuera relevanta valsedlar för registrerade partier till alla röstande. Det kan ske genom att det i varje vallokal och där förtidsröster tas emot finns en valsedelsmaskin, dvs. en datorstyrd skrivare, som levererar de korrekta valsedlarna i samma ögonblick som den röstberättigade beslutar sig för att rösta.

I motion 2007/08:K264 av Ulf Holm (mp) begärs ett tillkännagivande om att ändra vallagen så att alla partier som har rätt att få sina valsedlar utlagda i vallokalen även ska få sina valsedlar med förtryckta nominerade namn utlagda av Valmyndigheten.

I motion 2006/07:K294 yrkande 2 av Christina Axelsson (s) och i motion 2006/07:K338 yrkande 2 av Eva-Lena Jansson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om att ansvarig personal vid samtliga röstmottagningsställen får ansvar för att samtliga valsedlar hanteras på ett sådant sätt att man förhindrar sådant som syftar till att påverka väljarna i deras val. Motionärerna anför bl.a. att det har uppstått tveksamheter om hur man ska tolka ansvaret för ordning vid röstmottagningsställen eller i utrymme intill sådant.

Gällande regler

Av 6 kap. 6 § vallagen framgår att alla valsedlar och kuvert som används vid val ska tillhandahållas av den centrala valmyndigheten. I 6 kap. 7 § anges att valsedlar som är avsedda att läggas ut i röstningslokal enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 tillhandahålls endast för de partier som begär det. Begäran ska göras senast den dag som den centrala valmyndigheten bestämmer. På denna plats ska väljarna enligt 8 kap. 2 § första stycket ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
  - a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,
  - b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

I 8 kap. 2 § andra stycket vallagen anges att de partier som deltar i valen också ska kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. I 8 kap. 3 § anges att på ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. I 8 kap. 4 § anges bl.a. att röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället.

Tidigare behandling

Frågan om elektronisk distribution av valsedlar har tidigare behandlats av utskottet (bet. 2003/04:KU13). Utskottet avstyrkte då ett motionsyrkande om distributionen av valsedlar under hänvisning till arbetet i 2003 års vallagskommitté. Utskottet vidhöll i betänkandet 2005/06:KU9 sin tidigare bedömning och avstyrkte motionsyrkanden rörande denna fråga.

Valmyndighetens rapport

I en rapport från Valmyndigheten (Rapport 2007:1 Erfarenheter från valen den 17 september 2006) anføres bl.a. att det är röstmottagarnas ansvar att hålla uppsikt över valsedlarna och se till att det är ordning bland samtliga valsedlar – oavsett vem som ansvarar för att tillhandahålla dem. Valmyndigheten fick in ett flertal rapporter om oordning bland valsedlarna, t.ex. sammanblandning av ett par partiers valsedlar, allmän oreda på och kring valsedelsbord och särbehandling av en del partiers namnvalsedlar. Valmyndigheten kommer att ytterligare betona röstmottagarnas ansvar i denna del i materialet till kommunerna inför nästa val. Vidare överväger myndigheten att tillsammans med kommunerna försöka komma fram till någon form av gemensam lösning för valsedelsställ eller liknande.

Utskottets ställningstagande

Den nya vallagen trädde i kraft den 1 januari 2006. I Grundlagsutredningens uppgifter ingår att förutsättningslöst utvärdera hur valsystemet har påverkat demokratins funktionssätt och pröva vilka förändringar av valsystemet som kan vara önskvärda. Det står kommittén fritt att pröva även andra valfrågor som rör eller har anknytning till valsättet samt frågor som rör eller har anknytning till den kommunala demokratin. Valmyndigheten har uppgett i sin rapport att de kommer att betona röstmottagarnas ansvar för ordningen bland samtliga valsedlar inför nästa val. Mot denna bakgrund anser utskottet att det nu inte finns anledning till några sådana

åtgärder som föreslås i motionerna. Utskottet avstyrker motionerna 2006/07:K276 (fp) yrkandena 1 och 2, 2006/07:K294 (s) yrkande 2, 2006/07:K338 (s) yrkande 2, 2007/08:K264 (mp) och 2007/08:K390 (fp).

Registrering av kandidater

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår två motioner (s) om registrering av kandidater. Utskottet hänvisar till Grundlagsutredningens arbete.

Motionerna

I motionerna 2007/08:K274 av Hans Stenberg och Eva Sonidsson (s) och 2007/08:K313 av Berit Högman (s) begärs ett tillkännagivande om att vallagen bör ändras så att partierna måste ha registrerade namn på kandidater i det val som en valsedel gäller för. Motionärerna anför bl.a. att det i 2006 års val var partier som fick mandat i kommunfullmäktige utan att det fanns några som kunde besätta platserna.

Gällande regler

I 2 kap. 9 § första stycket vallagen anges att ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val ska göra detta skriftligen hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning regeringen bestämmer, länsstyrelsen. I andra stycket stadgas att partiet tillsammans med anmälan ska lämna en egenhändigt undertecknad förklaring från varje kandidat att han eller hon samtycker till anmälan.

I förarbetena (prop. 2004/05:163 s. 86 f.) bedömde regeringen att offentliga valförberedelser inte borde införas. Regeringen ansåg att hanteringen av det ringa antal ”påhittade” röster som det handlar om inte medför några valadministrativa svårigheter av det slaget att enbart detta kan motivera ett så radikalt systemskifte som ett införande av offentliga valförberedelser skulle innebära. En sådan ordning skulle innebära ett principiellt ingrepp i den fria nomineringsrätten som sedan lång tid varit en av grundvalarna i det svenska valsystemet.

Vidare bedömde regeringen (a. prop. s. 94 f.) att några särskilda lagstiftningsåtgärder inte var påkallade för att motverka ofrivilliga kandidaturer. Regeringen anförde bl.a. att eftersom offentliga valförberedelser inte borde införas var det inte möjligt att skapa en effektiv ordning som förhindrade ofrivilliga kandidaturer. För partier som inte låtit skydda sin partibeteckning genom registrering och anmälan av samtliga kandidater har varje

väljare möjlighet att på ifyllnadsvalsedel (blank valsedel) skriva en kandidats namn. Om denna kandidat får tillräckligt många röster blir kandidaten vald, om partiet deltar i mandatfördelningen.

Tidigare behandling

I betänkande 2003/04:KU13 avstyrktes ett motionsyrkande i denna fråga med hänvisning till det pågående arbetet i 2003 års vallagskommitté. I betänkande 2005/06:KU9 avstyrktes motionsyrkanden om valbarhet med hänvisning till arbetet som bedrivs av Grundlagsutredningen.

Rapport från Valmyndigheten, m.m.

I den tidigare nämnda rapporten från Valmyndigheten om erfarenheter från valen den 17 september 2006 anfördes att den fria nomineringsrätten innebär att väljarna har i det närmaste total frihet att nominera vem de vill. Den anses vara en grundläggande princip för valsystemet. – Vid valet 2006 fick Sverigedemokraterna 41 mandat i 39 kommuner där de inte hade någon valsedel. Vidare fick Vänsterpartiet två och Miljöpartiet ett mandat i kommuner där de inte hade någon valsedel. – Vid hösten val fick Sverigedemokraterna totalt 281 mandat i val till kommunfullmäktige. Redan vid mandatperiodens ingång kom 14 av dessa platser att stå tomma. Detta beror på att Sverigedemokraterna efter att ha fått mer än en procent av rösterna i föregående riksdagsval får tryckta valsedlar med partinamnet utlagda för alla tre valen i alla lokaler där man kan rösta. Det har inneburit att väljare lagt sin röst på partiet även om det inte funnits några i förväg nominerade kandidater för partiet i området. Sverigedemokraterna hade inte begärt att få några undantag från utläggningen av partivalsedlar. I ytterligare ett antal kommuner har partiets mandat tillsatts med personer som nominerats genom handskrivna namn på partiets valsedlar. Ett antal personer som blivit uppsatta som kandidater och invalda har hört av sig och velat framföra att de aldrig någonsin har haft med partiet att göra och att det förhållandet att de nu blivit utpekade i medierna som företrädare för ett parti vars politik de inte sympatiserar med upplevts som djupt kränkande. – Valmyndigheten har tidigare framfört att det finns skäl att överväga om inte det svenska valsystemet också skulle förses med inslag av offentliga valförberedelser. Ett parti borde för att delta i mandatfördelningen ha anmält i förväg att man kandiderar i valområdet. För att kandidera i ett val borde partiet ha minst en valsedel med åtminstone tre kandidater för området.

Grundlagsutredningen ska enligt sina direktiv bl.a. förutsättningslöst utvärdera hur valsystemet påverkat demokratins funktionssätt och pröva vilka förändringar av valsystemet som kan vara önskvärda.

Utskottets ställningstagande

I Grundlagsutredningens uppgifter ingår att pröva vilka förändringar av valsystemet som kan vara önskvärda. Utskottet anser därför att det nu inte finns skäl till några sådana åtgärder som föreslås i motionerna. Utskottet avstyrker motionerna 2007/08:K274 (s) och 2007/08:K313 (s).

Utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår en motion (fp) som rör utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen. Utskottet anser bl.a. att regeringens beredning av förslag från Valmyndigheten inte bör föregripas.

Motionen

I motion 2007/08:K388 yrkande 1 av Gunnar Andrén (fp) begärs tillkännagivande om att avgiften för utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen ska anpassas till avgiftsförordningen (1992:121) för partier som inte har rätt till gratis utdrag. Motionären anför bl.a. att enligt förordningen (2002:262) om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen ska Valmyndigheten under perioden den 1 april–1 september det år då val till riksdagen äger rum på beställning göra en utskrift som avser samtliga personer som kan antas vara röstberättigade. En avgift tas då ut med 25 kr för varje utskriven sida eller med 50 öre för varje utskriven adressetikett, dock minst 50 kr. Avgift ska inte tas ut för en begäran från ett parti som vid något av de senaste två riksdagsvalen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet. Om ett parti som inte har rätt till kostnadsfritt utdrag begär ett utdrag efter den tidpunkt som Valmyndigheten har satt som sista dag att få utdrag enligt förordningen om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen, kan endast ersättning med stöd av avgiftsförordningen tas ut, dvs. 50 kr för de första tio sidorna och därefter två kronor per sida.

I samma motion yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att det ska vara möjligt att leverera datafiler i stället för tryckta etiketter när det gäller vissa begränsade utdrag ur samma databas. Motionären anför bl.a. att Valmyndigheten endast får leverera begärda uppgifter via utskrift på papper. Regeringen bör utfärda föreskrifter som gör det möjligt att i fortsättningen leverera datafiler i stället för färdigtryckta etiketter när det gäller vissa begränsade utdrag.

I samma motion yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att den aktuella förordningen omarbetas med hänsyn till personlig integritet. Offentlighetsprincipen krockar här med bestämmelserna om skyddad identitet.

Förordningen om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen bör därför kompletteras med en bestämmelse som ger väljare med skyddad identitet skydd också i detta sammanhang.

Gällande regler

Förordningen (2002:62) om utdrag ut val- och folkbokföringsdatabasen innebär bl.a. att Valmyndigheten, någon gång under perioden den 1 april–1 september det år då val till riksdagen äger rum, på beställning ska göra en utskrift som avser samtliga personer i ett eller flera län eller i hela landet som på grundval av förhållandena vid tidpunkten för utskriften kan antas vara röstberättigade vid något av valen. Utskriften får omfatta de röstberättigades födelsetider, namn och adresser samt uppgift om vid vilka val de har rösträtt. Den centrala valmyndigheten bestämmer hur och vid vilken tidpunkt en utskrift enligt förordningen ska beställas och hur utskriften ska utföras. Myndigheten får medge att utskriften begränsas till att avse ett urval av de personer som anges. Till grund för ett sådant urval får användas endast de röstberättigades födelsetider och uppgift om vid vilka val de har rösträtt.

När den centrala valmyndigheten gör en utskrift enligt förordningen får myndigheten ta ut en avgift om

1. 25 kronor för varje utskriven sida, eller
2. 50 öre för varje utskriven adresstikett, dock minst 50 kronor.

Avgift tas inte ut för en utskrift som görs på beställning av ett parti som vid något av de två senaste valen till riksdagen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet. Vidare ska Valmyndigheten, utöver de fall som anges i förordningen, lämna uppgifter om registerinnehåll i enlighet med offentlighetsprincipen. Då kan myndigheten ta ut avgift enligt avgiftsförordningen, som uppgår till 50 kr för de första tio sidorna och därefter två kronor per sida.

Från den 1 oktober 2006 har en ny sekretessbestämmelse införts i 7 kap. 1 a § sekretesslagen (1980:100). I 7 kap. 1 a § anges att sekretess gäller hos myndighet för uppgift om enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor stadigvarande eller tillfälligt, enskilds telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med den enskilde och för motsvarande uppgifter om anhöriga till den enskilde, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående kan komma att utsättas för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Sekretessen omfattar inte uppgift om beteckning på fastighet eller tomträtt. Sekretessen omfattar inte heller uppgift i aktiebolagsregistret eller handelsregistret eller, i den utsträckning reger-

ingen föreskriver, i annat liknande register. Bestämmelsen ska inte tillämpas om någon annan sekretessbestämmelse som ger ett starkare skydd för uppgiften är tillämplig hos myndigheten.

Rapport från Valmyndigheten

I rapporten 2007:1 från Valmyndigheten anförs bl.a. att fem av de totalt nio partier som hade rätt att få utdrag beställde sådana i större eller mindre omfattning. Leveranserna rör sig om stora volymer i form av lastpallar vilket förutsätter en viss administration för att det ska vara möjligt att ta hand om dem. En del mindre partier beställde utdrag för endast en kommun och efter den tidpunkt som Valmyndigheten hade satt som sista datum för att få utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen, då med åberopande av rätten till uppgifter enligt offentlighetsprincipen. Valmyndigheten kan inte säga nej till en sådan begäran, eftersom den med rutinbetonade åtgärder kan åstadkomma utskriften. Då får ersättning endast utgå enligt avgiftsförordningen. – Uppgifter om kandidater som står på valsedlar är av stort intresse för alla medier. Eftersom i stort sett alla kombinationer av uppgifter som medierna begär ur moderna databaser kan tas fram av kompetent personal med relativt liten arbetsinsats, har Valmyndigheten haft relativt stor frekvens av framställning av olika utdrag till medierna. Valmyndigheten får endast leverera uppgifterna på papper. Det upplevs av både myndigheten och mottagarna som tungrott och otidsenligt. – Valmyndigheten föreslår i rapporten att förordningen om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen ändras så att avgiften för utdrag för partier som inte har rätt till gratis utdrag anpassas till avgiftsförordningen samt att regeringen utfärdar föreskrifter som gör det möjligt i fortsättningen att leverera datafiler i stället för färdigtryckta etiketter när det gäller vissa begränsade utdrag som gäller dels röstberättigade, dels kandidater på valsedlarna.

Utskottets ställningstagande

Valmyndigheten föreslår i sin rapport ändringar avseende avgifterna för utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen och avseende möjligheten för myndigheten att lämna ut datafiler. Rapporten bereds inom Regeringskansliet. Vidare noterar utskottet att det från den 1 oktober 2006 har införts nya bestämmelser i sekretesslagen bl.a. om s.k. skyddade personuppgifter. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte nu finns skäl att ge något tillkännagivande i de frågor som tas upp i motionen. Utskottet avstyrker motion 2007/08:K388 (fp) yrkandena 1–3.

Funktionshindrades möjligheter att delta i val

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår två motionsyrkanden (v) om funktionshindrades möjligheter att delta i val.

Jämför reservation (v).

Motionerna

I motion 2006/07:U232 yrkande 9 av Marianne Berg m.fl. (v) och i motion 2006/07:So382 yrkande 10 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utvärdera om den nya vallagen har lett till att de fysiskt funktionshindrade kunnat delta i 2006 års val under värddiga och jämlika former. I motionen U232 yrkande 9 begärs dessutom att regeringen bör lämna förslag om erforderliga ändringar i vallagen för att fysiskt funktionshindrade ska tillförsäkras sina demokratiska rättigheter. Motionärerna anför bl.a. att det ofta saknas valmaterial för synskadade. Ett annat problem är enligt motionärerna att vallokaler ofta är placerade i skolor eller andra miljöer som inte anpassats till rörelsehindrades särskilda behov. Ett problem för många funktionshindrade är att valsedlar och liknande inte finns tillgängliga i punktskrift eller inlästa. Valhemligheten vid personval kan bibehållas genom att valsedlarna har samma stilstorlek oavsett hur många namn dessa innehåller.

Gällande regler

I 4 kap. 20 § första stycket vallagen anges det att varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. I tredje stycket stadgas att om en kommun anser att det av särskilda skäl finns behov av att använda en vallokal som inte uppfyller krav på tillgänglighet, ska det förfarande som anges i 3 kap. 3 § sista stycket tillämpas. I 3 kap. 3 § sista stycket anges bl.a. att kommunen ska underställa saken länsstyrelsen och ange varför någon annan lokal inte kan användas i stället och vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att komma till rätta med bristen inför senare val. Länsstyrelsen beslutar därefter om kommunen får använda lokalen i fråga för det aktuella valet.

I 9 kap. 4 § vallagen anges att om en vallokal inte är tillgänglig för funktionshindrade väljare, får röstmottagarna ta emot deras valkuvert utanför vallokalen, om det kan ske under betryggande former.

I förarbetena (prop. 2004/05:163 s. 72) anför regeringen bl.a. att det är självklart att kommunerna måste vidta alla rimliga åtgärder för att kunna tillhandahålla vallokaler och röstningslokaler som är tillgängliga för alla väljare. I sitt remissyttrande hade Handikappombudsmannen bl.a. framfört

att en kommun endast vid särskilda skäl borde få använda en lokal som inte är tillgänglig för personer med fysiska funktionshinder. Regeringen ansåg att detta förslag hade goda skäl för sig och att det var väl avvägt. Vallagen hade utformats i enlighet med Handikappombudsmannens förslag. Kravet på tillgänglighet skulle dock gälla oavsett form av funktionshinder. Även andra funktionshinder än fysiska borde beaktas när det gäller möjligheterna att i vissa fall kunna avge en röst utanför vallokal.

I 7 kap. 49 § sekretesslagen (1980:100) anges att sekretess gäller för uppgift om hur en väljare har röstat vid val enligt vallagen och som

1. framkommit då biträde lämnats åt väljare vid röstningen, eller
2. framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har öppnats enligt bestämmelserna i 11 och 12 kap. samma lag.

Av 16 kap. 1 § sekretesslagen framgår att meddelarfriheten inte ska gälla i dessa avseenden.

Tidigare behandling

I betänkande 2005/06:KU9 Ny vallag fann utskottet att, i avvaktan på tekniska möjligheter att garantera att funktionshindrade väljare alltid kan rösta utan insyn, förslaget i propositionen om förstärkt skydd för valhemligheten var väl avvägt. Vad gäller tillgängligheten till vallokaler och röstningslokaler slog utskottet fast att denna tillgänglighet var av grundläggande betydelse för väljarens möjligheter att utöva sin rösträtt samt utgick från att regeringen skulle ge Valmyndigheten i uppdrag att efter valet 2006 göra en uppföljning avseende tillgängligheten till vallokaler.

Rapport från Valmyndigheten

Valmyndigheten har i sin rapport om erfarenheter från valen den 17 september 2006 anfört bl.a. att de nya reglerna för tillgänglighet till röstningslokaler har fungerat väl såvitt Valmyndigheten kunnat utreda. Endast ett fåtal lokaler där tillgängligheten var begränsad har behövt underställas länsstyrelserna för prövning, som i samtliga fall funnit att de av kommunerna anförda skälen för att trots brister i tillgänglighet använda lokalerna varit godtagbara. Information om hur det går till att rösta och nyheterna i vallagen spelades in på teckenspråk och lades ut på Valmyndighetens hemsida. Motsvarande information som fanns på röstkortet lästes in på kassett och distribuerades i slutet av augusti till ca 15 000 synskadade. Den sändes också ut till talbibliotek. Informationen fanns också på s.k. Daisyskiva. Ett speciellt material som gör det möjligt för synskadade som kan läsa punktskrift att rösta utan hjälp har tagits fram och distribuerats till de knappt 900 personer som uppgett till Synskadades Riksförbund att de kan läsa punktskrift. En broschyr på lättläst svenska togs fram och sändes till de ca 5 000 adresser som Stiftelsen lättläst har i sina register. Ett antal handikapporganisationer och samtliga samarbetsorgan för handikappfrågor i länen fick också broschyren.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av att alla kan rösta på ett värdigt sätt utan att valhemligheten röjs och att röstningslokalerna är tillgängliga för alla. Av Valmyndighetens rapport framgår att de nya reglerna om tillgänglighet till röstningslokaler har fungerat väl. Av rapporten framgår även att åtgärder har vidtagits för att underlätta för synskadade väljare. Utskottet utgår från att möjligheterna att ytterligare underlätta för funktionshindrade att utöva sin rösträtt beaktas fortlöpande. Mot denna bakgrund avstyrks motionerna 2006/07:U232 (v) yrkande 9 och 2006/07:So382 (v) yrkande 10.

Förbud mot vissa opinionsundersökningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen ska avslå en motion (c) om förbud mot vissa opinionsundersökningar. Utskottet hänvisar till att en begränsning av rätten att publicera sådana undersökningar skulle komma i konflikt med grundlagsreglerna om yttrandefrihet, informationsfrihet och tryckfrihet.

Motionen

I motion 2006/07:K308 av Staffan Danielsson och Maria Kornevik-Jakobsson (c) begärs ett tillkännagivande för regeringen om att utreda ett förbud mot opinionsundersökningar dagarna före riksdagsval. Motionärerna anför bl.a. att det i andra demokratiska länder förekommer ett lagstiftat förbud mot att undersöka hur partisympatierna fördelar sig dagarna innan parlamentsval. De olika undersökningarna från olika uppdragsgivare och utförare och med olika metoder upptar ett oproportionerligt utrymme i den politiska debatten och kan påverka hur en del medborgare väljer att rösta. Dessa avigsidor märks allt tydligare även i den svenska valdebatten med en rad undersökningar som presenteras dagarna före valdagen.

Gällande regler

Regeringsformens andra kapitel innehåller bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter. Varje medborgare är enligt 1 § gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet och informationsfrihet. Yttrandefrihet definieras som frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Informationsfrihet definieras som frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden. De nämnda fri- och rättigheterna får i viss utsträckning begränsas genom lag. Begränsning får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till

det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen som en av folkstyrelsens grundvalar. Vidare får begränsning inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Yttrande- och informationsfriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Friheten att yttra sig i näringsverksamhet får begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vid bedömandet av vilka begränsningar som får ske ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

I tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen finns regler om tryckfrihet respektive om motsvarande frihet att yttra sig i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte i betänkande 1993/94:KU44 ett motionsyrkande som rörde begränsning av rätten att publicera opinionsundersökningar. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att utskottet inte kunde se hur sådana begränsningar skulle kunna åstadkommas utan att komma i konflikt med grundlagsreglerna om informations- och yttrandefriheten.

I betänkande 2003/04:KU13 vidhöll utskottet sin tidigare bedömning och avstyrkte ett motionsyrkande om begränsning av opinionsundersökningar under valrörelser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att en begränsning av opinionsundersökningar under valrörelser och av rätten att publicera sådana undersökningar inte kan åstadkommas utan att komma i konflikt med grundlagsreglerna om yttrandefrihet, informationsfrihet och tryckfrihet. Utskottet avstyrker motion 2006/07:K308 (c).

Reservation

Funktionshindrades möjligheter att delta i val, punkt 7 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:U232 yrkande 9 och 2006/07:So382 yrkande 10.

Ställningstagande

Vallokaler ska vara tillgängliga för samtliga medborgare, och det är därför av stor vikt att funktionshindrade har samma möjligheter som andra att lämna sin valsedel i vallokal. Bestämmelserna om tillgänglighet har visserligen skärpts i den nya vallagen, men det finns fortfarande kvar en skrivning om att funktionshindrade kan lämna sin röst på utsidan av vallokalen. Denna formulering är onödig och kan uppfattas som kränkande. Jag anser att det måste ske en ordentlig utvärdering av det senaste valet ur ett tillgänglighetsperspektiv som visar om funktionshindrade kunde delta i valet under värdiga och jämlika former.

Jag anser också att en översyn av personvalet bör göras så att funktionshindrade vid val kan avge sin röst utan att röja valhemligheten. Enligt min mening borde det med IT-teknik finnas möjlighet att åstadkomma detta. I väntan på det kan valhemligheten vid personval bibehållas genom att man har samma stilstorlek på valsedlarna oavsett hur många namn dessa innehåller. Då kan man använda sig av en mall som visar var man ska kryssa för respektive kandidat. Det går på liknande sätt att utifrån funktionshindrets art kunna välja en teknik som inte röjer valhemligheten. Regeringen bör låta göra en översyn av hur personvalet kan göras tillgängligt för bl.a. synskadade.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:K234 av Susanne Eberstein och Agneta Lundberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om partisymboler på valsedlarna.

2006/07:K248 av Mats Gerdau och Elisabeth Svantesson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elektronisk röstning.

2006/07:K276 av Gunnar Andréén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om modern distribution av valsedlar till landets väljare i alla vallokaler inklusive förhandsröstningslokaler vid riksdagsval, landstings- och regionfullmäktigeval, kommunalval samt EU-parlamentsval.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förslaget om förenklad, förbättrad och förbilligad valsedelndistribution till envar väljare i Sverige bör prövas av Valmyndigheten i 2009 års allmänna val den andra söndagen i juni det året till Europaparlamentet för att kunna utvärderas inför de allmänna valen till riksdagen, landstings- och regionparlament samt kommuner den tredje söndagen i september 2010.

2006/07:K294 av Christina Axelsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att placera partisymbol på valsedlarna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Valmyndigheten i uppdrag att förtydliga instruktionerna för valföraarna så att de har uppsikt över partiernas valsedlar.

2006/07:K296 av Hans Wallmark m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vallagen ska kompletteras med en bestämmelse som motverkar att gränserna mellan riksdagsvalkretsar och landstingsvalkretsar inte är synkroniserade.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en översyn av riksdagsvalkretsindelningen i Skåne.

2006/07:K308 av Staffan Danielsson och Maria Kornevik Jakobsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda ett förbud mot opinionsundersökningar dagarna före riksdagsvalet.

2006/07:K313 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om valkretsindelningen av Västra Götaland.

2006/07:K333 av Cecilia Widegren m.fl. (m, c, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att omgående återinföra namnet Skaraborg på valkretsen Västra Götalands läns östra.

2006/07:K337 av Mikael Damberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att förtydliga partiets valsedlar med partisymboler.

2006/07:K338 av Eva-Lena Jansson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att giltig valsedel får inneha partibeteckning, partisymbol och valbeteckning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ansvarig personal vid samtliga röstmottagningsställen, både förtida och ordinarie vallokaler, får ansvar för att samtliga valsedlar, omärkta, med partibeteckning, och partiernas egna valsedlar, hanteras på ett sådant sätt att man förhindrar sådant som syftar till att påverka väljarna i deras val.

2006/07:K339 av Hans Backman (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillägg till texten på valsedlar som används vid val till riksdag, landsting och kommuner.

2006/07:K364 av Kenneth G Forslund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta partisymbol på valsedlarna.

2006/07:U232 av Marianne Berg m.fl. (v):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillförsäkrande av funktionshindrades demokratiska och mänskliga rättigheter.

2006/07:So382 av Lars Ohly m.fl. (v):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ta initiativ till en utvärdering av det senaste riksdagsvalet ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:K233 av Mats Gerdau och Elisabeth Svantesson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elektronisk röstning.

2007/08:K240 av Johan Linander (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de nuvarande fyra riksdagsvalkretsarna i Skåne bör slås samman till en.

2007/08:K243 av Susanne Eberstein och Agneta Lundberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om partisymboler på valsedlarna.

2007/08:K253 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om valkretsindelningen i Västra Götaland.

2007/08:K264 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra vallagen så att alla partier som har rätten att få sina valsedlar utlagda i vallokaler även ska få sina valsedlar med förtryckta nominerade namn utlagda av Valmyndigheten.

2007/08:K274 av Hans Stenberg och Eva Sonidsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av vallagen.

2007/08:K313 av Berit Högman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av vallagen.

2007/08:K323 av Tommy Ternemar m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om partisymboler på valsedlarna.

2007/08:K333 av Tommy Waidelich (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nödvändigheten av att förtydliga partiets valsedlar med parti-logotyper.

2007/08:K345 av Hans Wallmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bilda en särskild valkrets för utlandssvenskar.

2007/08:K353 av Hans Wallmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hela Skåne län bör bli en riksdagsvalkrets.

2007/08:K388 av Gunnar Andrén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förordningen om utdrag ur val- och folkbokföringsdatabasen ändras så att avgiften för utdrag för partier som inte har rätt till gratis utdrag anpassas till avgiftsförordningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen enligt Valmyndighetens förslag ska utfärda föreskrift som gör det möjligt att i fortsättningen leverera datafiler i stället för färdigtryckta etiketter när det gäller vissa begränsade utdrag som gäller dels de röstberättigade, dels kandidater på valsedlarna, med undantag för personer med skyddad identitet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de aktuella förordningarna av regeringen bearbetas med hänsyn både till vad modern teknik medger, vad personlig integritet kräver – särskilt i skenet av att strikt bevara skyddade identiteter – och vad väljarna har anledning att kräva i offentlighet såvitt avser personer som kandiderar till förtroendeuppdrag.

2007/08:K390 av Gunnar Andrén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillhandahållandet av aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar i alla landets vallokaler – inklusive platser med förhandsröstning – genom nyttjande av modern distributionstryckteknik.